

Εισαγωγικό Φύλλο εργασίας 1

Αξιοποιούμε φωτογραφίες, μύθους, παραμύθια, ποιήματα ή βίντεο ¹
Στην συνέχεια προσκαλούμε τα μέλη να συνομιλήσουν σε дуάδες ή μικρές ομάδες αξιοποιώντας το υλικό και να αφηγηθούν ιστορίες (ή εμπειρίες) που έχουν οι ίδιοι σχετικά με τα δέντρα.

Στόχος: Να συνδημιουργήσουμε και να συγκατασκευάσουμε με τα μέλη της ομάδας ένα Διαλογικό Τοπίο Ασφάλειας, στο οποίο τα μέλη της ομάδας θα συνδεθούν τόσο μέσα από το κοινό μοίρασμα των αφηγήσεων όσο και μέσα από τις συναισθηματικές διεργασίες.

Εναλλακτικά: Εάν δεν έχουμε την δυνατότητα να αξιοποιήσουμε κάποιο έτοιμο συμβολικό υλικό, μπορούμε να διαβάσουμε στα μέλη ένα παραμύθι που έχει ως ήρωα ένα Δέντρο και να τους προσκαλέσουμε να δημιουργήσουν συνειρμικές ζωγραφιές τις οποίες στην συνέχεια θα μοιραστούν με κάποιο άλλο μέλος της ομάδας.

¹ ενδεικτικά site για υλικό <https://mythoplasieskiafigiseis.wordpress.com> ή https://www.youtube.com/watch?v=7kHZ0a_6TxY)

Κύριο Φύλλο εργασίας 1

Προσκαλούμε τα μέλη της ομάδας να εργαστούν σύμφωνα με τα βήματα που περιγράφονται στην συνέχεια.

Αρχικά σχεδιάζουμε **ένα Δέντρο σε ένα μεγάλο χαρτί** και στην συνέχεια εργαζόμαστε με οδηγό τα βήματα που περιγράφονται:

Ρίζες : Διαγενεακό και ιστορικό πεδίο αποθεμάτων

Τα τοπία της μνήμης και των αναπαραστάσεων - Η Δημιουργία Διαλογικού πεδίου ασφάλειας.

Οι Ρίζες αποτυπώνουν τους Ιστορικούς χώρους, προσκαλούν σε μια αναδρομή στο παρελθόν, ενθαρρύνουν τις αφηγήσεις και την σύνδεση με τα Τοπία της Μνήμης και διευκολύνουν την δημιουργία Διαλογικών Τοπίων Ασφάλειας.

Παράλληλα αποτυπώνουν τη σχέση του αφηγητή με τα Κοινωνικά και Πολιτιστικά πλαίσια με τα οποία συνδέονται οι αφηγήσεις καθώς μέσα από τις αφηγήσεις για τις ρίζες θα αναδυθούν θέματα που συνδέονται με τις κυρίαρχες ή εναλλακτικές πολιτιστικές αφηγήσεις για τις αξίες ή τις νοηματοδοτήσεις σημαντικών εννοιών (π.χ. το θέμα της φροντίδας έχουμε διαπιστώσει ότι νοηματοδοτείται διαφορετικά ανάλογα το πλαίσιο αναφοράς).

Θεματικές με τις οποίες εργαζόμαστε σε αυτό το στάδιο:

- **Αφηγήσεις** για τα σχήματα σύνδεσης, τους συναισθηματικούς δεσμούς με τους σημαντικούς άλλους
- **Αφηγήσεις** για τα μοντέλα επικοινωνίας.
- **Αποθέματα** που συνδέονται με γνώσεις –πράξεις φροντίδας-αξιακά πλαίσια-μύθους και παραδόσεις που μας έχουν επηρεάσει –τελετουργίες που έχουμε ζήσει και οι οποίες έχουν καταγραφεί ως σημαντικές.
- **Δώρα** που συνδέονται με υλικά ή συμβολικά στοιχεία όπου τα υλικά στοιχεία νοούνται εκείνα που παραπέμπουν σε αντικείμενα και συμβολικά όλες εκείνες οι εμπειρίες που νοηματοδοτούνται από τον αφηγητή ως δωροδοσίες (π.χ. εμπειρίες που αποτελούν εξαιρέσεις ή που συνδέονται με πράξεις αναγνώρισης, φροντίδας και προστασίας .
- **Εμπειρίες δύναμης όπως είναι οι αλλαγές που έχουμε κάνει, οι πράξεις αντίστασης, ασυνέχειας, διαφοροποίησης** από τα επαναλαμβανόμενα σχήματα που εγκλωβίζουν τους ανθρώπους. Οι εμπειρίες δύναμης συνδέονται επίσης με τις στιγμές που οι άνθρωποι ελέγχουν τα προβλήματα ή κατορθώνουν να διαφύγουν της καθήλωσης που τα προβλήματα προκαλούν
- **«Βλέμματα, Ματιές, Γλωσσικά Σχήματα »** : Πεποιθήσεις, κατασκευές για την ατομική και συλλογική ταυτότητα και τον εαυτό. Τι πιστεύουμε για τον εαυτό μας; Ποιες είναι οι αντιλήψεις μας για τα προβλήματα και τη λύσεις σε αυτά;
-
- με τους σημαντικούς άλλους.

Παράλληλα στις ρίζες θα εστιάσουμε στα γλωσσικά σχήματα με τα οποία οι άνθρωποι μιλούν για τις κατασκευές τους σχετικά με τις βασικές έννοιες που μας απασχολούν, όπως π.χ. το πρόβλημα, η λύση, το όνειρο, η δράση. Η εστίαση στις γραμματικές των ανθρώπων, στους ιδιαίτερους τρόπους που οι άνθρωποι οργανώνουν την γλώσσα και τις πρακτικές τους είναι πολύ σημαντική καθώς ανάλογα τα σημεία στίξης, συν-κατασκευάζονται διαφορετικές συνομιλίες.

Ρίζες: Φωτογραφίες από εφαρμογές στο πεδίο

Έδαφος: (Περιγραφή του πλαισίου αναφοράς)

Στο έδαφος οι συνομιλίες στρέφονται γύρω από τους Αντικειμενικούς χώρους και τους Κοινωνικούς – Πολιτιστικούς / Πολιτικούς χώρους.

Καθώς το έδαφος αποτελεί το Τοπίο που θα πραγματωθούν οι δράσεις είναι αναπόφευκτο να υπάρξουν συνομιλίες για τις δυνατότητες ή για τους περιορισμούς του πλαισίου. Σε αυτό το Τοπίο επίσης διεξάγονται οι ιδεολογικές ή υλικές συγκρούσεις για τον έλεγχο, την εξουσία, τις αφηγήσεις για το φύλο ή την διαφορετικότητα. Στο έδαφος επίσης ξετυλίγονται οι Διαλογικοί χώροι που αφορούν στις δια-συστημικές συνομιλίες, οι κατασκευές για την ομάδα ή την κοινότητα.

Είναι σημαντικό ωστόσο να εργαστούμε σε αυτό το πεδίο του Δέντρου έχοντας υπόψη μας ότι το έδαφος χαρακτηρίζεται ως γόνιμο ή άγονο, ως τροφοδοτικό ή στερητικό πάντοτε αναφορικά με τις συνθήκες του ευρύτερου πλαισίου που παράγεται η αφήγηση. Στο έδαφος αντιστοιχούν π.χ. οι εξωτερικές δυσκολίες ή οι ευνοϊκές συνθήκες δράσης για το σύστημα αναφοράς αλλά αυτές συνδέονται με ατ ευρύτερα συστήματα. Εντοπίζονται, όπως αναφέραμε, οι αντικειμενικοί όροι για τις δράσεις των ανθρώπων όπως είναι το πλαίσιο αναφοράς και δράσης, οι δυνατότητες και οι περιορισμοί και πως αυτοί επηρεάζουν την καθημερινή μας ζωή. Μπορούμε για παράδειγμα να αναφερθούμε στις κοινωνικές συνθήκες, στις οικονομικές ή επαγγελματικές και οικονομικές δυσκολίες ή δυνατότητες, για αρρώστιες, για τους φίλους και τους ανθρώπους που μας ενδυναμώνουν κ..τλ.

Ρίζες και έδαφος – σχήματα από εφαρμογές στο πεδίο

Κορμός : Ο Ενδιάμεσος Μεταβατικός Χώρος ανάμεσα στην Διερεύνηση του προβλήματος και στην φάση Discovery

Τα πεδία των εσωτερικών διαλόγων

Ο κορμός είναι το πεδίο που θα αποτυπωθούν οι πλευρές του Πολυφωνικού εαυτού.

Αυτό το πεδίο συνδέεται άμεσα με τους Υποκειμενικούς χώρους καθώς οι αφηγήσεις αφορούν τις κατασκευές για τον εαυτό (π.χ. αυτοεκτίμηση), και την αναφορική ατομική ή συστημική ταυτότητα.

Οι αφηγήσεις αφορούν επίσης τις εσωτερικές συγκρούσεις και τις αντιφάσεις σχετικά με τις δυνατότητές δράσης.

Στον κορμό τοποθετούμε τις ικανότητες, τις δεξιότητες, τις αξίες, τους τρόπους με τους οποίους συνδεόμαστε, τους τρόπους που συνήθως επικοινωνούμε π.χ. αν εκτιμούμε πως είμαστε ανοικτοί στην επικοινωνία, αν εκτιμούμε πως είμαστε ανεκτικοί και κατανοητικοί κ.τ.λ..

Ο κορμός - σχήματα από εφαρμογές στο πεδίο

Κλαδιά : Dreaming – Ο Ενδιάμεσος Μεταβατικός Χώρος ανάμεσα στο Discovery και στο Dreaming.

Τα τοπία του μέλλοντος

Στα κλαδιά αποτυπώνονται οι αφηγήσεις που αφορούν στις ανάγκες, στις επιθυμίες, στα όνειρα για τον μέλλον μας.

Τα κλαδιά συμβολίζουν διακρίνονται σε δύο μέρη: Τον κεντρικό κορμό τους και τις απολήξεις. Ο κεντρικός κορμός συμβολίζει τα όνειρα και οι απολήξεις τις επιθυμίες και τις ανάγκες.

Σε αυτό το πεδίο δίνουμε την δυνατότητα στους ανθρώπους να συνομιλήσουν για ματαιωμένα όνειρα και τους προσκαλούμε σε μια επαναδιατύπωση που βασίζεται στην ιδέα ότι ακόμα και τα ματαιωμένα όνειρα είναι μια σημαντική πηγή η οποία μπορεί να μας τροφοδοτήσει με καινούργιες επιθυμίες.

Τα κλαδιά - σχήματα από εφαρμογές στο πεδίο

Φύλλα: Ενδιάμεσοι Μεταβατικοί Χώροι ανάμεσα στο Dreaming, στο Design και το Delivery.

Στα φύλλα αποτυπώνονται οι σημαντικοί άλλοι, οι ιδέες και τα σχέδια μας για τις δράσεις που συνδέονται με την επίτευξη των στόχων μας και των ονείρων μας καθώς και τις πράξεις μας. (Φάση Design και Delivery)

Στα φύλλα εργαζόμαστε κυρίως στην Περιοχή της Παραγωγής και της Κατανόησης με οδηγό τις Συνεργατικές πρακτικές, την Συστημική ολότητα και τον Συνεργατικό Σχεδιασμό.

Τα φύλλα θα μας δώσουν την δυνατότητα να μιλήσουμε για τους σημαντικούς άλλους, για να προσκαλέσουμε σε συνομιλίες για τους τρόπους που οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται την συνεργασία, την ομάδα, την κοινότητα, το πλαίσιο, τους περιορισμούς και τις δυνατότητες, την σύνδεση με την συλλογική και ατομική ευθύνη.

Όλα τα φύλλα τροφοδοτούν τα κλαδιά και τις ρίζες με οξυγόνο, αλλά πιθανά ορισμένα τροφοδοτούν το έδαφος και τις ρίζες με στοιχεία που θα τροφοδοτήσουν μελλοντικές δυσκολίες.

Η σύνδεση με αυτά τα «φύλλα» μας δίνει την δυνατότητα να κινητοποιηθούμε, να συνδεθούμε με αιτήματα για ενδεχόμενες «μετακινήσεις» και αλλαγές.

Τα φύλλα - σχήματα από εφαρμογές στο πεδίο

Κύριο Φύλλο εργασίας 2

Προσκαλούμε τα μέλη της ομάδας να :

- μοιραστούν σε ζευγάρια τα Δέντρα που έχουν δημιουργήσει και να επικεντρώσουν στα σημεία που είναι σημαντικά για αυτούς/ες.
- να δημιουργήσουν, σε μικρές ομάδες δάση, (να θέσουν σε διάλογο τα Δέντρα τους) και να μοιραστούν τις ιδέες τους για το πώς το ένα Δέντρο μπορεί να τροφοδοτήσει και να ενδυναμώσει το άλλο Δέντρο
- να μοιραστούν σε ολομέλεια τα συναισθήματα και τις σκέψεις που έχουν αναδυθεί από την διαδικασία

Κύριο Φύλλο εργασίας 3

- Προσκαλούμε τα μέλη να εργαστούν ατομικά, στο Πεδίο της Τροφοδοσίας μέσω της Πρακτικής των Αφηγηματικών Γραμμάτων από το μέλλον (Futuring letters), (Sools A., Tromp T., Mooren H., 2015).

Μέσα από αυτή την πρακτική επιλέγουν ένα σημαντικό/η άλλο/η από τον/την οποίο/α λαμβάνουν ένα Γράμμα από το Μέλλον, στο οποίο αυτός/η τους ευχαριστεί για τις επιδράσεις που έφεραν στην ζωή του/της οι πράξεις του δημιουργού του Δέντρου.

- Προσκαλούμε τα μέλη της ομάδας να μοιραστούν σε ζευγάρια και σε μικρές ομάδες τα γράμματα τους και να δημιουργήσουν χάρτες σημαντικών πράξεων (καρπών) που μπορούν να έχουν θετικά αποτελέσματα στους σημαντικούς άλλους
- Προσκαλούμε τα μέλη να οραματιστούν τον εαυτό τους σε ένα μελλοντικό χρόνο και να θέσουν στοχοθεσίες σχετικά με δεξιότητες που θα επιθυμούσαν να αποκτήσουν προκειμένου να δημιουργούν «περισσότερους καρπούς»
- Ολομέλεια –Κλείσιμο εργαστηρίου

1. Πληθυσμικός στόχος:

Το Καταξιώτικο Δέντρο φιλοδοξούμε να αποτελεί ένα ανοικτό εργαλείο δράσης, το οποίο διασκευάζεται και διαμορφώνεται ανάλογα τον πληθυσμό και το πεδίο δράσης, την εμπειρία των συντονιστών και την στοχοθεσία ή τα αιτήματα που αναδύονται.

Από τις εφαρμογές στο πεδίο έχουμε διαπιστώσει ότι μπορούμε να εργαστούμε τόσο με παιδιά, όσο και με ενήλικες, τροποποιώντας την γλώσσα ή τις πρακτικές με την οποίες εργαζόμαστε.

Προτεινόμενες ομάδες ενηλίκων: Εκπαιδευτικοί, Φροντιστές, Γονείς.

2. Διάρκεια Εργαστηρίου :

Προτείνονται από 3 έως 4 δίωρες συναντήσεις για την ολοκλήρωση του εργαστηρίου.

Σημειώσεις:

1. Περιβάλλον: Το πεδίο των εξωτερικών διαλόγων

Όπως έχουμε ήδη επισημάνει το Δέντρο βρίσκεται σε διάλογο με τα εξωτερικά πλαίσια. Αν το έδαφος αναφέρεται περισσότερο στο στενό εξωτερικό πλαίσιο, το περιβάλλον αφορά στο ευρύτερο πλαίσιο, εκεί που αναδύονται οι εξωτερικοί διάλογοι του Δέντρου με άλλα Δέντρα.

Καθώς εργαζόμαστε με τους ανθρώπους αξιοποιώντας το Δέντρο, τους προσκαλούμε επίσης να σχεδιάσουν το περιβάλλον στο οποίο ζει αυτό.

2. Τίτλος : Προτείνουμε στους ανθρώπους με τους οποίους εργαζόμαστε να βάζουν ένα τίτλο με τον οποίο θα συστήνεται το Δέντρο τους.

3. Τα συναισθήματα ρέουν σε ολόκληρο το Δέντρο. Μπορούμε να τα καταγράψουμε με φράσεις, λέξεις κ.τ.λ Μπορούμε επίσης να τα αποτυπώσουμε με μικρά σχέδια, να βάλουμε αυτοκόλλητα ή με όποιο άλλο δημιουργικό τρόπο μπορούμε να φανταστούμε.

4. Ενθαρρύνουμε τις Αφηγήσεις που αφορούν τους διαλόγους με το περιβάλλον. Τι αποτυπώνουν π.χ. ο ήλιος, το οξυγόνο ή πως τροφοδοτούν οι καρποί μας άλλα δέντρα, πως συνομιλεί ή πως συνδέεται το Δέντρο μας με άλλα Δέντρα;

5. Έχουμε στο νου μας ότι ίσως χρειαστεί να εργαστούμε με τους καρπούς που προκύπτουν ως κάτι μη επιθυμητό, που φέρνουν στο προσκήνιο καινούργιες ματαιώσεις ή δυσκολίες.

6. Τα κλαδιά, τα φύλλα, οι καρποί ακόμα και όταν δεν είναι ενδυναμωτικοί δίνουν ερέθισμα για εξέλιξη για αλλαγή. Αποτελούν ευκαιρία για ανατροφοδότηση ή για διαφοροποιήσεις.

7. Είναι σημαντικό να έχουμε στο μυαλό μας ότι με βάση το Καταξιώτικο Δέντρο και σε αναλογία με αυτό μπορούμε να προσκαλέσουμε τις ομάδες να δημιουργήσουν μια σειρά από εστιασμένα δέντρα, όπως π.χ. το Δέντρο της Φροντίδας, ή το Δέντρο των Δώρων (με το οποίο έχουμε εργαστεί στην ΚΙΒΩΤΟ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ).

Στο δέντρο της Φροντίδας π.χ. στις ρίζες προσκαλούμε να τοποθετηθούν, οι εμπειρίες φροντίδας, στον κορμό οι δεξιότητες αλλά και οι δυσκολίες σε

σχέση με την φροντίδα, στα κλαδιά τα μελλοντικά όνειρα που συνδέονται με την φροντίδα, στα φύλλα οι σημαντικοί άλλοι που έχουν δώσει ή λαμβάνουν φροντίδα από εμάς και στους καρπούς το πώς οι εμπειρίες φροντίδας τροφοδοτούν τον εαυτό μας ή τους άλλους).

Το δέντρο των δώρων από εργαζόμενους στην ΚΙΒΩΤΟ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Βασικές βιβλιογραφικές πηγές

1. Αναφορές για το Δέντρο της Ζωής : Ncazelo Ncube (2006 & 2007), & David Denborough

http://narrativetherapy.gr/wp-content/uploads/2015/01/to-dentro-ths-zwhs_greek-leptomeres.pdf

1. Crestani I. (2018). Appreciative Inquiry as a Shadow Process in Communicating Change
https://www.researchgate.net/publication/309319200_Appreciative_Inquiry_as_a_Shadow_Process_in_Communicating_Change
2. Cronen, V., & Pearce, W. B. (1982). The Coordinated Management of Meaning: A theory of communication. In F. E. X. Dance (Ed.), Human communication theory, 61-89. New York: Harper & Row.
3. Γκότσης Η. (2017): Η εμπειρία της εκπαίδευσης με τον Peter Lang στην προσέγγιση της Συστημικής Καταξιοτικής Προσέγγισης (Appreciative Inquiry Systemic Approach) ως πηγής αξιών και αποθεμάτων.(Α΄ Μέρος) Μετάλογος, 30: 1-13.
4. Γκότσης, Η. (2016): Οι Ενδιάμεσοι Μεταβατικοί Χώροι των Αλλαγών και οι εφαρμογές στο πεδίο της εκπαίδευσης με επαγγελματίες φροντιστές. Τμήμα Εκπαίδευσης ΟΚΑΝΑ. Εκπαιδευτικές σημειώσεις 2016. Υπό δημοσίευση
5. Lang, P., & McAdam, E. (2017). Το αφηγείσθαι: Μελλοντικά όνειρα στο ζην του παρόντος. Σημειώσεις για ένα τιμητικό θέμα. ΜΕΤΑΛΟΓΟΣ, 30
6. Lang, P., & McAdam, E. (2017). Ιστορίες, προοπτικές και θέσεις. Τροφοδοτώντας και ενισχύοντας τους ανέμους της δημιουργικής φαντασίας στις συζητήσεις. ΜΕΤΑΛΟΓΟΣ, 30
7. Littlejohn S.W, Foss. K.A. 2012. Θεωρίες της ανθρώπινης επικοινωνίας . Επιστημονική επιμέλεια . Αντώνης Γαρδικιώτης Αθήνα: Εκδ. Πεδίο
8. Μπαχτίν Μ. Δοκίμια Ποιητικής (Μεταφ.: Πινακούλας Γ.) Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2014.
9. Holquist M. (2014). Διαλογικότητα. Ο Μπαχτίν και ο κόσμος του. (Μεταφ. Σταματάκη Ι. . Αθήνα. Gutenberg
10. Pearce, W.B.

http://www.pearceassociates.com/essays/cmm_seminar.pdf

11. Gervase R. B. (2007). Appreciative Inquiry Is Not (Just) About The Positive.
http://www.gervasebushe.ca/AI_pos.pdf
12. Sools A., Tromp t., Mooren H.,(2015). Mapping letters from the future: Exploring narrative processes of imagining the future Article in Journal of Health Psychology · March 2015

Καταξιοτικά Δέντρα από εφαρμογές στο πεδίο

**Γκότσης Ηλίας –Τμήμα Εκπαίδευσης ΟΚΑΝΑ
Αθήνα Δεκέμβριος 2017**

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ- (ΟΚΑΝΑ)

Τμήμα Εκπαίδευσης και Α.Α. Δυναμικού ΟΚΑΝΑ.

**Εκπαιδευτική ομάδα για το Συστημικό Συνθετικό Μοντέλο Καταξιοτικής Διερεύνησης:
Γκότσης Ηλίας, Άννα Κιαπόκα, Γιώργος Λεχουρίτης, Κρυσταλλία Λεοντιάδου, Ευάγγελος
Χαραλαμπίδης**